

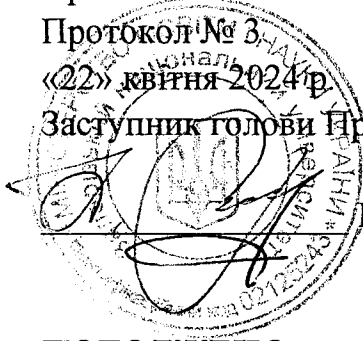
**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 3
«22» квітня 2024 р.

Заступник голови Приймальної комісії

Юрій КАГАНОВ

ПОГОДЖЕНО:

Відповідальний секретар відбіркової комісії

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Томченко", written over a horizontal line.

Марина ТОМЧЕНКО

Гарант освітньо-наукової програми

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Приходько", written over a horizontal line.

Ганна ПРИХОДЬКО

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 035 ФІЛОЛОГІЯ**

Освітній і науковий ступінь: доктор філософії

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-наукова програма: Філологія

Запоріжжя – 2024 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма, що пропонується, призначена для тих осіб, які вступають в аспірантуру за спеціальністю 035 Філологія.

Мета вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 035 Філологія - з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені / рівні спеціаліста / магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурентного відбору здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія в межах ліцензійного обсягу університету.

Матеріал програми спирається на оптимальний рівень базових вимог, необхідних для дослідницької діяльності та, відповідно, підготовки кандидатської дисертації за спеціальністю.

2. ФОРМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Фаховий іспит зі спеціальності проходить в очній або дистанційній формі.

Іспит в очній формі проходить у приміщенні Запорізького національного університету (з дотриманням заходів безпеки в умовах воєнного стану) у два етапи. Письмовий етап – вступники надають відповіді на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу – до 45 хв. Усний – співбесіда вступника з фаховою атестаційною комісією ЗНУ з питань екзаменаційного білету (до 30 хв).

Іспит у дистанційній формі проходить у два етапи. Підготовчий етап – самостійна підготовка відповідей на питання екзаменаційного білета (до 10 хв.) та основний етап – співбесіда вступника з фаховою атестаційною комісією ЗНУ з питань екзаменаційного білету (до 45 хв.)

Для складання фахового іспиту зі спеціальності у дистанційній формі вступник надає Приймальній комісії ЗНУ один з документів: документ про проживання (перебування) поза межами м. Запоріжжя (витяг з реєстру територіальної громади, довідка ВПО), документ про перебування поза межами України або документ, який підтверджує наявність іншої поважної причини. Рішення про допуск до складання іспиту у дистанційній формі приймається Приймальною комісією.

У разі складання фахового іспиту зі спеціальності у дистанційній формі вступник має забезпечити процедуру ідентифікації особи, яка включає перевірку персональних даних та забезпечення безперебійного технічного оснащення для відеозв'язку з фаховою атестаційною комісією ЗНУ у режимі реального часу.

Проведення фахових іспитів зі спеціальності та презентація дослідницької пропозиції як в очному, так і в дистанційному форматах, підлягають обов'язковому відео- та аудіозапису, який не може бути переданий третім особам.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Білет фахового вступного випробування містить 3 теоретичних питання.

4. ВИМОГИ ДО ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

У питаннях оцінюється знання вступника з базових фахових дисциплін, що є необхідними для коректного вираження певних понять, а також для розуміння широкого кола теоретичних та практичних завдань, володіння навичками, що є необхідними для професійної діяльності у межах програми.

Правильність виконання завдань оцінюється відповідно до критеріїв оцінювання знань.

Екзаменатор не зобов'язаний читати розв'язання завдань, що наведені вступником в чернетці.

Під час проведення іспиту забороняється використовувати підручники, навчальні посібники, інші джерела інформації (якщо це не передбачено програмою). Також забороняється користуватися мобільними телефонами та іншими засобами зв'язку і передачі даних.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Для особи, яка претендує на зарахування для здобуття ступеня доктора філософії (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає

суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

Голова фахової
атестаційної комісії

Ганна ПРИХОДЬКО

6. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Перелік питань

1. Мова як суспільне явище. Мова і мовлення, їх розрізнення і співвідношення. Роль мови у процесі комунікації.
2. Мова і мислення, їх співвідношення. Мова як система знаків. Поняття знака. Поняття інформації. Структура мовного знака. План вираження і план змісту. Форма і субстанція. Співвідношення мовного знака і дійсності. Значення і смисл.
3. Синтаксичний, семантичний і прагматичний аспекти мови. Мовна система, її функціонування й розвиток. Синхронія і діахронія.
4. Будова мовної системи. Елементи структури. Ярусна побудова мови. Побудова лінгвістичної теорії. Метод моделювання. Загальна та конкретна теорії.
5. Структура науки про мову. Описове мовознавство. Історичне й порівняльно-історичне мовознавство. Типологія. Соціолінгвістика. Психолінгвістика. Прикладна лінгвістика. Теорія перекладу.
6. Методи синхронного опису мови. Таксонометричний метод, його особливості. Генеративний метод, його особливості.
7. Порівняльно-історичний метод, його мета та завдання. Методика встановлення мовної родинності. Поняття мовної сім'ї. Поняття про прамову. Внутрішня реконструкція. Генеалогічна класифікація мов світу.
8. Методи типологічного дослідження, їх цілі й завдання. Поняття про мовний тип. Методика порівняльного вивчення мов. Поняття мовної універсалії. Типологічні класифікації мов (Ф. Шлегеля, В. Гумбольдта, Е.Сепіра, Дж. Грінберга та ін.).
9. Методи соціолінгвістичного дослідження. Предмет і статус соціолінгвістики. Соціолінгвістика як галузь міждисциплінарного дослідження. Система мови з погляду соціолінгвістики. Поняття і типи мовної ситуації. Соціолінгвістична класифікація мов. Індивідуальні соціокомунікативні системи: білінгвізм і диглосія. Поняття і принципи типології мовної політики. Мовна поведінка і її детермінанти. Методи збору та обробки соціолінгвістичних даних.
10. Ярусна будова мови. Яруси мовної системи.

11. Фонема, її визначення. Різні підходи до визначення (виділення) фонemi. Фонема і диференціальні ознаки. Фонема і склад. Особливості структури складів у мовах різних типів.
12. Просодичні елементи мови. Наголос, його види. Тон. Інтонація.
13. Морфема, її визначення. Різні підходи до виділення морфеми. Морфема і її варіанти. Фонологічна структура морфеми, її особливості в мовах різних типів. Основні види чергувань.
14. Словотвір, його основні питання. Дери́вація і складання слів. Слово, його визначення. Багатозначність терміна “слово” , словоформа і лексема. Структура слова, виділення лексичної та граматичної частин. Самостійні та службові слова. Частини мови, їх виділення в мовах різних типів.
15. Значення слова, його структура. Семантична класифікація лексики, семантичні поля. Основні типи відношень між лексичними одиницями. Синонімія. Антонімія. Полісемія і омонімія, регулярні типи полісемії.
16. Фразеологія. Типи фразеологізмів, їх класифікація
17. Слово і синтаксема. Частини мови і члени речення. Типи синтаксичних зв'язків. Підрядність і сурядність. Предикативність. Типи речень. Співвідношення синтаксичної і семантичної структур речення, поняття трансформації. Просте і складне речення. Типи складних речень.
18. Актуальні проблеми перекладу. Базові поняття перекладознавства.
19. Типи перекладу. Усний та письмовий переклад.
20. Сфери застосування різних типів перекладу.
21. Перекладацький аналіз тексту. Процедура перекладацького аналізу тексту
22. Генеративна лінгвістика. Контрастивна лінгвістика
23. Історія фольклористики: школи, постаті, основні праці. Основні напрямки сучасних фольклористичних досліджень.
24. Фольклор як предмет гуманітарних досліджень. Межі явища та терміну.
25. Проблема Е-фольклору у сучасній гуманітаристиці.
26. Античність як історико-літературна доба : загальна характеристика, вплив на подальший розвиток Західної культури; сучасний антикознавчий науковий дискурс.
27. Історико-літературна доба Середньовіччя в світлі сучасних наукових інтерпретацій.
28. Ренесанс як об'єкт наукових дискусій(теорія всесвітнього Відродження, хронологічні межі та географічні кордони) та національні моделі «ренесансів» в Західній Європі.
29. XII століття як історико-літературна доба: стильова картина епохи, ключові представники та їхні здобутки.

30. Літературний процес XVIII століття :загальна характеристика, ключові ідеї та їх відображення в літературі.
31. Доба Просвітництва, її інтелектуально-естетичні здобутки та літературні репрезентації.
32. Романтизм як історико-літературна доба, течії в літературі романтизму як об'єкт наукових дискусій.
33. Національні моделі романтизму (своєрідність та репрезентативні персоналії).
34. Класичний реалізм як цілісна художня система та його представники.
35. Література рубежа XIX – XX ст.: ідейно-художня специфіка, течії та репрезентативні персоналії.
36. Модернізм як історико-літературна доба, течії в модернізмі: спільність і своєрідність.
37. Постмодернізм в світлі сучасних інтерпретацій.
38. Історико-літературний процес XXI століття: загальна характеристика, провідні тенденції. Пост-постмодернізм як об'єкт наукових дискусій.
39. Шекспір як центр Західного канону (концепція Г.Блума) та засновник дискурсивності (концепція Ю.Черняка), форми присутності Шекспіра в сучасному світі (концепція Б.Енглера)
40. Український шекспірознавчий дискурс: специфіка розвитку, зони наукового інтересу.
41. Українська барокова література.
42. Традиції, новаторство, жанрові особливості творчості І.Котляревського..
43. Національні особливості, жанрово-стильова палітра українського романтизму.
44. Розвиток жанру байки в українській літературі XIX ст.
45. Творчі здобутки поезії 60-90-х років XX ст.
46. Літературні жанри у творчості Т. Шевченка.
47. Основні тенденції розвитку українського модернізму.
48. Новаторство поезії і прози І. Франка.
49. Історична романістика к. XX – поч. XI ст.
50. Нові якості сучасної української прози.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алексієнко Л. А., Зубань О. М., Козленко І. В. Сучасна українська мова: морфологія : підручник / за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 524 с.
2. Алексюк І. А. Філософія мови: традиція аналітичної філософії. Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 320 с.
3. Антична література : навч. посіб. для студ. вищ. навч. заклад. / В. М. Миронова, О. Г. Михайлова, І. П. Мегела и др. К : Либідь, 2005. 488 с

4. Арібжанова І. М. Сучасна українська мова: Базові поняття синтаксису : навч. посіб. Київ : Київський ун-т, 2016. 159 с.
5. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генологія : проблеми і перспективи . Львів : ПАІС, 2005. 263 с.
6. Бацевич Ф. С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 278 с.
7. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
8. Вахніна Л. Фольклорне пограниччя: традиції та сучасність. К.: НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2016. 308 с.
9. Волошин В. Г. Комп'ютерна лінгвістика. Суми: Університетська книга, 2004. 382 с.
10. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. <http://www.pinax.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/ActualProblLinguist.pdf>
11. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк : Донецький національний університет, 2007. 254 с.
12. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст. : у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. Київ : ВЦ «Академія», 2013. Т. 1. 592 с.; Т. 2. 536 с.; Т. 3. 592 с.
13. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юнверс, 2003. 280 с.
14. Лисюк Н. Постфольклор в Україні. Київ: КНУ, 2012. 348 с.
15. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : посібник. Вид. 2-е, випр. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2013. 176 с.
16. Пінчук О. Ф. Нариси з етно- та соціолінгвістики. Київ: Просвіта, 2005. 152 с. 9.
17. Ромашенко Л. Жанрово-стильовий розвиток сучасної української історичної прози: Основні напрями художнього руху : монографія. Черкаси, 2003. 388 с.
18. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
19. Приходько Г. І. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики. Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. 164 с.
20. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
21. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.
22. Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. Київ : ВД Києво-Могилянська академія, 2008. 534 с.

23. Христіанінова Р. О. Складнопідрядне речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
24. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література від античності до початку XIX сторіччя: історико-естетичний нарис. Київ: Києво-Могилянська акад., 2004. 360 с.
25. Шалагінов Б.Б. Романтичний словник: до історії понять і термінів раннього німецького романтизму. Київ: ВПЦ НАУКМА, 2010. 136 с.
26. Alexander, R., & Stibbe, A. (2014). From the Analysis of Ecological discourse to the Ecological Analysis of discourse. *Language Sciences*, 41, 104-110.
27. Chen, S. (2016). Language and ecology: A content analysis of ecolinguistics as an emerging research field. *Ampersand*, 3, 108-116.
28. Couto, H. N. do. (2014). Ecological approaches in linguistics: a historical overview. *Language Sciences*, 41(A), 122-128.

Додаткова

1. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: фонетика, орфографія, графіка, орфографія, лексикологія, лексикографія: навчальний посібник для філологічних спеціальностей ВНЗ. Київ: Академія, 2006. 367 с.
2. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: колективна монографія; за ред. Шевченко І. С. Харків: Константа, 2005. 356 с.
3. Жуковська В. В. Еколінгвістика: становлення та основні напрями досліджень. *Науковий вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. Філологічні науки*. 2011. 1. С. 66–70.
4. Кияк Т. Р. Лінгвістичні аспекти термінознавства. Київ: УМК ВО, 1989. 104 с.
5. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.
6. Мушкетик Л. Г. Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами. Київ-Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня "Рута", 2022. 752 с.
7. Христіанінова Р. Типологія присудків у сучасній українській мові. Типологія та функції мовних одиниць: наук. журн. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 1 (5). С. 182–201.
8. Христіанінова Р. О. Дуплексив у формально-граматичній та семантико-синтаксичній структурі речення. *Мовознавчий вісник: зб. наук. праць*. Вип. 24–25. Черкаси, 2018. С. 23–32.
9. Foolen, A. (2019). Quo vadis pragmatics? From adaptation to participatory sense-making. *Journal of Pragmatics*, 145, 39-46.
10. Morozova, O.I. (2018). Linguoecological approach to capturing concepts: a case study of transparency. *Accents and Paradoxes of Modern Philology*, 2, 32-51.

Інформаційні ресурси

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с. <http://194.44.152.155/elib/local/sk795964.pdf>
2. Селіванова О. Засади сучасної лінгвометодології. <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/581>
3. Бібліотека української фольклористики. <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/>
4. Мохначова О.В. Історія зарубіжної літератури кінця XX - початку XXI ст.: завдання для самостійної роботи студентів : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2015. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/308>
5. Електронна бібліотека української літератури. URL: www.ukrlib.com.ua .
6. Бібліотека української поезії. URL: www.poetry.uazone.net
7. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК): <http://uacorpus.org/Kyiv/ua>